The Byelorussian Times

ЧАС

Двумоўны беларускі часапіс у З.Ш.А.

No.15, Vol.3, May 1978 9-06 Parsons Blvd., Flushing, N.Y. 11357 Price $1.00

CAPTIVE NATIONS WEEK

HIGHLIGHTS – JULY 16–23, 1978

CAPTIVE NATIONS WEEK, 1978

BY THE PRESIDENT OF THE UNITED STATES OF AMERICA

A PROCLAMATION

By a joint resolution approved July 17, 1959 (73 Stat. 212), the Eighty-Sixth Congress authorized and requested the President to proclaim the third week of July in each year as Captive Nations Week.

For more than two hundred years our Nation has sustained the belief that national independence, liberty and justice are the fundamental rights of all people. Today we reaffirm our commitment to these principles. In particular, we pay tribute to those individuals and groups who demonstrate their attachment to these principles in their own country and throughout the world.

NOW, THEREFORE, I, JIMMY CARTER, President of the United States of America, do hereby designate the week beginning July 16, 1978, as Captive Nations Week.

I invite the people of the United States to observe this week with appropriate ceremonies and activities and to renew their dedication to the cause of all people who seek freedom, independence, and basic human rights.

IN WITNESS WHEREOF, I have hereunto set my hand this eleventh day of July, in the year of our Lord nineteen hundred seventy-eight, and of the Independence of the United States of America the two hundred and third.

– Jimmy Carter

This year the Captive Nations Week proclamation was issued in the State of Maryland by its Acting Governor, the Honorable Blair Lee. The proclamation was accepted by representatives from Byelorussia (W. Melianovich), Ukraine (Steve Basarab), Estonia and Latvia on July 10, 1978, at a ceremony in the City of Annapolis.

The text of the proclamation is given below:

WHEREAS, The imperialistic policies of Russian Communists have led, through direct and indirect aggression, to the subjugation and enslavement of the peoples of Poland, Hungary, Lithuania, Ukraine, Czechoslovakia, Latvia, Estonia, Byelorussia, Rumania, East Germany, Bulgaria, Mainland China, Armenia, Azerbaijan, Georgia, North Korea, Albania, Idel-Ural, Serbia, Croatia, Slovenia, Tibet, Cossakia, Turkestan, North Vietnam, Cuba, Cambodia, South Vietnam, Laos and others; and

WHEREAS, The desire for liberty and independence by the overwhelming majority of peoples in these conquered nations constitutes a powerful deterrent to any ambitions of Communist leaders to initiate a major war; and

WHEREAS, The freedom loving peoples in the captive nations look to the United States as the citadel of human freedom and to the people of the United States as the leaders in bringing about their freedom and independence; and

WHEREAS, The Congress of the United States by unanimous vote passed Public Law 86–90 establishing the third week in July each year as Captive Nations Week and inviting the people of the United States to observe such week with appropriate prayer, ceremonies and activities; expressing their sympathy with and support for the just aspirations of captive peoples;

NOW, THEREFORE, I, BLAIR LEE III, Acting Governor of the State of Maryland, do hereby proclaim July 16–22, 1978, as

CAPTIVE NATIONS WEEK

in Maryland, and call upon the citizens of this State to join in observing this week by offering prayers for the peaceful liberation of oppressed peoples all over the world.

GIVEN Under My Hand and the Great Seal of the State of Maryland, in the City of Annapolis, this 10th Day of July, in the Year of Our Lord, One Thousand Nine Hundred Seventy-Eight.

By the Acting Governor:
Blair Lee III

HUMAN AND NATIONAL RIGHTS FOR THE CAPTIVE NATIONS

KEYNOTE ADDRESS BY DR. V. KALYNYK DELIVERED AT THE CAPTIVE NATIONS RALLY BY THE STATUE OF LIBERTY
July 23, 1978
(abbreviated)

We are gathered here today, at the Statue of Liberty, to observe the 20th Annual Captive Nations Week. The Captive Nations Week has been enacted into U.S. Public Law in 1959. Since then, every President, each year, has issued a proclamation in support of the Captive Nations' aspirations for liberty and national independence.

However, since then the Communist imperialism has also continued to spread over the world and to afflict the shrinking Free World. The Moscovite Soviet colonial empire is gaining military and strategic advantage over the countries of the Western alliance. The Kremlin has been manipulating national liberation movements in the former African colonies and the Third World against the West, implanting in them its own pattern of mass murders and deprivation of human rights.

We are here to bear witness that the Soviet Union today is the greatest colonial empire and prison of nations. The Moscovite Communist genocide and russification is most evident in the destruction of scores of nationalities within the Soviet Union since 1927.

The Helsinki Agreement which attempts to guarantee human rights and fundamental freedoms has not been adhered to by the Kremlin. As a result, dissidents who have organized com-

(continued on page 3)

Flags of the captive nations wave at the Captive Nations Week rally near the Statue of Liberty in New York.

NRHG(N) COUNCIL ADOPTS RESOLUTIONS

The National Republican Heritage Groups (Nationalities) Council held its eight annual convention on May 26–28, 1978, in Pittsburgh, Pa. The Council, comprised of various nationality and ethnic Republican organizations from all parts of the United States, forms an expert foreign affairs panel which is available to the United States and the Republican Party for counsel. Consequently, the resolutions adopted by the Council are of particular significance.

The entire 'Statement of Resolution' as presented by the Resolutions Committee (Chairman, James H. Tashjian; co-chairmen, Eddie Amond, Andy Batliner; and George Podgansky; Special Advisors, Voldemars Korsts and Roger Horoshko) and adopted by the Convention is a lengthy document consisting of 25 subdivisions: (1) Pledge, (2) Nature, Function, and Status of the Council, (3) The Economy, (4) Energy, (5) Labor and Industry, (6) National Security, (7) Equal Employment, (8) Crime, (9) Forced School Busing, (10) The Sixtieth of 1918 (the sixtieth anniversary of the proclamation of independence by many of the captive nations), (11) The Helsinki Accords and the 'Watch Groups', (12) 'Detente', (13) Africa, (14) Cuba, (15) A Neutral Zone, (16) China, (17) Greece, Cyprus and Turkey, (18) Lebanon, (19) Rumania, (20) South Korea, et.al., (21) Yugoslavia, (22) Media Bias, (23) Radio Free Europe; Radio Liberty; Voice of America, (24) The Crown of St. Stephen, and (25) The Strength of America.

Due to space limitations the *Byelorussian Times* is reprinting below only those sections of the resolutions which are of greatest interest to Byelorussian readers. A full text of the resolutions may be obtained from the Council.

THE SIXTIETH OF 1918

This, the Eight Annual Convention of the Council, takes exceptional pride in noting that the present year, 1978, represents the *sixtieth anniversary* of the declarations of independence of the FREE REPUBLICS of Armenia, Azerbaijan, Byelorussia, Cossakia, (and its contiguity), Georgia, North Caucasus, Ukraine, Estonia, Latvia, Lithuania, Albania, Bulgaria, Serbia-Croatia-Slovenia in present Yugoslavia, and Hungary which, along with the Republic of Udel-Ural, freed in 1917, the Democratic Republic of the Far West, Turkestan, Mongolia, Mainland China, Tibet, North Korea, Vietnam and Cuba, are in our day either outright captives of the Soviet Union or are members of the Soviet or Communist world. The Council asks that the National Committee of the Republican Party instruct all nationally or locally elected Republican representatives in Government to take note of the propitious occasion to remind the American people and the Administration of the *de facto* and *de jure* claims of these peoples to a return of their independence. We point out that America's efforts to reinstitute human rights behind the various Communist curtains, although heartening, are proving to be almost unproductive since the first postulate to the establishment of human rights in a nation of people is the establishment of their political rights to self-determination, sovereignty, and native, freely-elected self-government. The Sixtieth Anniversary must, then, be utilized to sound a trumpet call for the establish-

(continued on page 2)

NRHG(N)C Resolutions

(continued from page 1)
ment of a world of nations as free as is the United States of America, a world in which the United States can thrive in peace, in all security; for the world, as manifested by the chaos as we see today, cannot long endure half-slave, and half-free.

THE HELSINKI ACCORDS AND THE "WATCH GROUPS"

Members of this Council note with gratification the existence among all peoples of the Soviet Union and Eastern and Central Europe of 'Helsinki Watch Groups' (public groups to promote observance of the Helsinki Agreement in the U.S.S.R.) who have courageously made it their task to observe the Soviet's compliance with the Accords' stipulations. An analysis of the findings of the various 'watch groups' in the various 'Republics' which have found their way to the outer world brings to light these common violations of the Helsinki Accords:

** The signing of the Final Act has found no reflection in the treatment of political prisoners sentenced for their beliefs and activities.

** Radio broadcasts from abroad continue to be jammed, receipt of publications from abroad are being obstructed and 'Suspect' books published within the USSR itself are either being burned or confiscated. Dissenting authors have left the country or else seek to leave. All Soviet citizens seeking to leave their countries for the abroad are being harassed and there are even indications that the length a visitor from the West can stay in a 'Republic' has been severely abbreviated.

** The rights of the various peoples of the Soviet Union are being grossely violated. 'The various non-Russian peoples stand today in greater danger than perhaps ever before of losing their national identity through assimilation and through russification which continues to be the principal domestic policy of the Kremlin.'

** While monopolizing the powers of the various 'Republics' the Communist Party neither reflects nor protects the national rights of the peoples. Criticism is suppressed.

**Ancient national customs and languages are being distorted and stand on the verge of destruction. Russian schools of education are maintained in better condition than the 'Republican' counterparts. Russian is the language of all correspondence in governmental, scientific, and economic research. The recent trial baloons let up in the Armenian and Georgian SSR's connote simply how meaningless it is for a 'Republic' to place in its own Constitution a stipulation that its native tongue is the official language of that 'Republic' when the Federal Constitution of the USSR recognizes no such status for the 'Republic' language and when indeed the Soviet leaders are proceeding with the effort to render this Soviet Union 'one nation and one language'.

** The new draft Constitution of the USSR not only offers little hope of ameliorations in the human rights field but, if anything, indicates that further limitations of those rights might be expected. For instance, Article 29 of Chapter VII of the draft Constitution states, 'Exercise by citizens of rights and freedoms must not harm the interests of society and the State, and the rights of other citizens.' Other provisions of the draft Constitution are clouded with even more amorphous, and certainly no less foreboding, stipulations.

** Citizens wishing to join or work with the Watch Groups refrain from doing so in fear of direct reprisal, such as that suffered by Dr. Yuri Orlov, or the fate awaited by various other Watch Groups defendants in the several 'republics', who have been flatly warned to 'own up' or be imprisoned and exiled.

** Human rightists in the Soviet Union are in some cases being isolated as 'dangerously mad persons' in psychiatric wards, where they simply 'vanish' from public view; families of human rightists have been victimized by reprisals and threats; students are being confronted with loss of academic standing should they fail to 'reform'; libraries have been 'purged' of 'clerical literature'; human rightists are cavalierly accused of nationalistic activity; gatherings of such human rightists are especially suppressed.

We call on our Republican legislators to urge the Government of the United States to call these violations of the Helsinki Accords to the attention of the officers of the Soviet Union and the other signatories of the Accords and demand that the Kremlin not only observe its international obligations subscribed to at Helsinki but recognize the 'Watch Groups' within the USSR and its satellite world. We ask that the Administration withdraw and/or not grant 'favored nation' status to any nation which violates the human rights stipulations of the Helsinki Accords.

In reality, the most gross violation of the spirit and purpose of the Helsinki Accords stands in the nature of the Soviet governmental system itself, which is a classic example of colonialism, where a minority imposes its will on a majority and thus keeps itself in power, as all empires in history have done, through force, dissimulations, terror and innuendo – all of which Helsinki seeks to prevent..

"DETENTE"

We hold that the policy of 'detente' with the Soviet Union is perilous to the security of the United States and all nations of the free world. This policy, which, we note, was initiated during the administration of a Democratic President, has in its present practice served to benefit the interests of the Soviet Union and other aggressor nations. On the other hand, we point out that President Eisenhower's foreign policy maintained the peace of the world by projecting our message that all acts of would-be aggressors would not be tolerated, and that the United States would support the peaceful liberation of the once-free nations forcibly incorporated into the imperial structure of the USSR or in the Soviet block in Europe, as well as China and elsewhere. We assert that the traditional American foreign policy based on 'diplomacy in practical morality' will give the United States an opportunity to build world peace on the foundations of justice, and that President Carter's campaign pledges in this respect become suspect when the suppressed nations receive minimal support. America's relations with the Soviet Union are today totally predicated on the achievement of our 'detente' obligations through a policy of accomodation which colors our relations with the entire world. We deplore the many retreats of the Administration in the conduct of its world affairs simply to ensure 'detente', and we call on the Administration especially not to compromise American interests abroad simply to achieve an 'accord' in the SALT and disarmament talks which, in the long run simply tend to strengthen the Soviet and weaken the will of the United States and of the free world to scotch Soviet expansionism and activities worldwide. This Council calls for the swift abandoment of the policy of 'detente', for the United States to turn from accomodation to the vigorous practice of a diplomacy that is based on preserving America's security through the presence of a strong military force, and by constructing a world of nations as free as is the United States.

A NEUTRAL ZONE

The time has perhaps come for us, after long years of adjusting our policies to Soviet initiative, to act so that we can judge how the Soviet itself will adjust to our own proposals. As an example, we urge that the United States propose the establishment of a neutral zone to include East Germany, Finland, Karelia, Estonia, Latvia, Lithuania, and Byelorussia in the northern sphere, and also to include Poland, Czechoslovakia, Ukraine, Hungary, Rumania, Bulgaria, Yugoslavia, the North Caucasus, and Cossackia, in the southern belt.

RADIO FREE EUROPE RADIO LIBERTY VOICE OF AMERICA

We advocate that operations of Radio Free Europe and Radio Liberty be continued with governmental assistance and we urge the Voice of America to initiate broadcasts in the Albanian and Byelorussian languages.

THE STRENGTH OF AMERICA

The strength of America rests in that great moral fiber which arms our armies with only weapons of truth and justice and employs our great puissance not in pursuit of military and colonial adventures, bu in protecting America and those who are free to remain free; to encourage those who were free to become free again; and to give hope to those who have never been free to become free.

The strength of America is that we have been endowed with a messianic mission – the creation of a world of lasting peace, a world where the unjust have fallen, where tyranny, despotism, dictatorial force, oligarchy, cabal, junta have become phenomena of the past; where government by might and not by popular law, where the grim and apocalyptic spector of total genocide as a way of life have vanished; where peace and harmony exist among all nations of the world; where issues are honestly negotiated not fought – in short, when there has been created a world AS FREE AS IS THE UNITED STATES.

In the pursuance of this mission and the practice of its moral fiber, our nation must never allow itself to be weakened physically or morally by the same forces the United States seeks to reform. The only education of a dictator is that he must bow *per force* to the very real consideration of a power over and above his to use. The American military and moral establishment must not be weakened if America is to survive in this world or succeed in its God-Given mission.

Ivan Brucky activist son of now-captive Byelorussia

By Polk Laffoon

The following article appeared in the 'Detroit Free Press' on July 22, 1978. It was based on Mr. Laffoon's hour-long interview with Ivan Brucky, a leading Byelorussian activist in Detroit and one of the organizers of the Detroit Captive Nations Festival. Mr. Laffoon's article was slightly edited to conform to the *Times'* space limitations.

Ivan Brucky was born in Byelorussia and still has relatives living there. When he is not occupied as a civil engineer in Detroit, he actively participates in the Byelorussian-American Association of Detroit which seeks to preserve Byelorussia's cultural integrity.

'WE HAVE OUR own language, our own customs', he says, stressing the 'we.'

'Byelorussia was once the GRAND DUCHY OF LITVA. In 1795 it was overrun by the Russians and they have had it most of the time since.'

He pauses. 'They want to destroy our culture.'

Byelorussia is not alone, of course. Along with Latvia, Estonia, Ukraine, Lithuania, Georgia and Armenia, it is one of many 'captive nations' that are satellites of the Soviet Union and are 'republics' in name only.

Brucky describes life there in these words: 'If you don't join the Communist youth, you won't be allowed to go to school. I had a friend, an older man, who was asked by the authorities to be an informer. He told them he would not do their dirty work. He was put in jail for 10 months without a trial, and later sent to Siberia.'

WHEN BRUCKY WAS BORN Byelorussia was occupied by Poland. In 1939 the Russians resumed power and he tasted for the first time the grim reality of a totalitarian regime. Later the Nazis occupied Byelorussia and deported him to Germany in 1943 for manual labor. Brucky had time to reflect:

'I decided not to go back. I saw the conditions from 1939 to 1941. I didn't think it was a good place to be.'

After the war he attended a displaced person's school in Germany, and later emigrated to Canada where he received an engineering degree at the University of Manitoba. Brucky worked as engineer in Ontario, Detroit, Los Angeles, Cleveland, and Detroit. He saw his mother only once on a visit to Poland.

'My outspokenness against the system makes me a man who would not be in good standing with the government,' explains Brucky for his lack of further visits home. 'I'm trying to preserve Byelorussian culture in this country, so I'm not in good standing. If I went there, I'm afraid I might not be allowed to return.'

Ivan Brucky

SUPERFICIALLY MILD, Ivan Brucky projects an inner fire as he talks. Two years ago he was the chairman of the Captiva Nations Ethnic Festival where he delivered speeches agains Communism.

Ask him to define his activities with the festival now – or indeed, with the Byelorussian community yearlong – and he answers inscrutably: 'Organizing. I organize.'

All this adds up to a predictable zeal for the Captive Nations Ethnic Festival – but not for predictable reasons. Brucky does not labor every summer for Byelorussian pride in Detroit. He labors for the hope that Detroit's celebration will lend encouragement to Byelorussians abroad.

'Whatever we do here is felt over there,' he explains. 'Radio Liberty, Voice of America. One way or another, the people take note. And so does the government.

'And because they are trying to perpetuate the false idea that Byelorussia is a 'republic,' they match what we do here. If we name a new head of the Byelorussian Autocephalic Orthodox Church here, they name one there. Even though he is only a figurehead.

'But the result is, the more Byelorussian activity we have here, the more our people may be allowed to do there. We always receive word: 'More, more!'

Big Brother is watching, and Brucky is glad.

ГІСТОРЫЯ НАРБУТА

Гісторыя каждага народу ў першую чаргу, пішацца сваімі людзьмі, сваімі гісторыкамі; наадварот, гісторыя народу, напісаная ягонымі суседзямі – ніколі ня можа быць аб'ектыўнай.

Да гэтага часу мы ведаем толькі адзінага гісторыка, Літоўца (Беларуса), Хыедара Нарбута, які ў сваёй манумэнтальнай працы „Гісторыя Літоўскага Народу", выданай у 1835 –1841 гадох, апісаў дзеі свайго народу аж да Вуніі 1569 г. „Гісторвя Літоўскага Народу" гэта – 9ці томная праца; маець больш 5000 бачынак друку.

Зацікаўленыя, ў справе рэпрадукцыі гісторыі Нарбута (з мікрафільму на паперу), могуць зьвяртацца ў гэтай справе да Рэдакцыі газэты „Б. ЧАС". – *Рэдакцыя Б. ЧАСУ*

The Byelorussian Times
ЧАС
Двумоўны беларускі часапіс у З.Ш.А.

9-06 Parsons Blvd.
Flushing, N.Y. 11357
U.S.A.
A Byelorussian Newspaper
Published bimonthly in January, March, May, July, September and November.
Dr. Roger Horoshko, Publisher
Publication Number 345170
Subscription $5 per year
Second Class Postage Paid at Flushing, N.Y. 11355
„ЧАС"
Двумоўная
беларуская газэта
Выходзіць 6 разоў на год у студзені, сакавіку, травені, ліпені, верасьні й лістападзе.
Др. Р. Гарошка, Выдавец
Падпіска 5 даляраў на год

Captive Nations Week in NY

(continued from page 1)

mittees within the USSR to monitor the Soviet compliance with the Helsinki Agreement have been jailed or intimidated. Orlov, the founder of the Moscow watch group, is in jail. The Byelorussian dissident Michael Kukabaka was twice incarcerated for the dissemination of the Declaration of Human Rights. In Ukraine, leaders of the Ukrainian group M. Rudenko and O. Tykhy were the first persons associated with the Helsinki watch groups to be sentenced.

We the participants of this meeting are joining the Free World's protest against harsh sentences given to the Soviet dissidents in the USSR.

Our task is to enlighten the governments and the people of the Free World that verbal protests and secret diplomacy are not enough.

We insist on the implementation of the De-colonization Resolution of the United Nations with respect to the countries enslaved by the Soviet Russian imperialism.

We demand freedom for Armenia, Albania, Azerbaijan, Bulgaria, Byelorussia, Cambodia, China, Crimean Tartars, Cossakia, Croatia, Cuba, Czechia, East Germany, Estonia, Georgia, Hungary, Idel Ural, Karatchays, Laos, Latvia, Mongolia, North Caucasus, North Korea, Vietnam, Poland, Rumania, Serbia, Slovakia, Slovenia, Tibet, Turkestan, Ukraine and others.

RESOLUTION
ADOPTED AT THE CAPTIVE NATIONS RALLY IN THE CENTRAL PARK, NEW YORK
July 16, 1978

The most advanced, aggressive and powerful Communist empire today is the Soviet Union (dominated and controlled by Soviet Russia). The USSR is rapidly building tremendous economic, military and strategic potential, surpassing Western nations in some of these areas and is constantly striving for the conquest of the entire Free World. Toward this end, the Soviet government promotes a policy of detente. Detente will only insure a weakening of the alliance between the western nations and a reduction of the American defense efforts. Detente will foster the elimination of the U.S. presence in Europe, promote an increase in financial and technological assistance to the Soviet bloc by the Western nations, and irrevocably legitimize Russia's domination over Eastern Europe and the captive nations.

The 11th Conference of the World Anti - Communist League held in Washington D.C. on April 28-30, 1978, appealed to the U.S. Government that the concepts of independence of subjugated nations and human rights should be as integral to the U.S. foreign policy as Marxism-Leninism-Communism is to the Soviet operations and planning. National independence of subjugated peoples and human rights should be a political component of an American foreign policy – not a humanitarian program.

The Belgrade Conference of September 1977, ended in a complete failure for the Western governments – the issue of national and human rights was even excluded from the final communique of the Conference.

The human rights campaign is a source of great encouragement to the captive peoples under Communist rule and must be promoted vigorously within the captive nations. The U.S. and other free nations must take aggressive, forceful and meaningful action against all Communist regimes of the East and West which are, in reality, true enemies of humanity and human rights.

After due deliberation the Captive Nations Committee of New York requests the cooperation of all free nations to endorse and join a world-wide economic boycott of the Soviet Union.

Peoples of the Free World whose heritage lies behind the Iron Curtain urge and encourage you to boycott Soviet products and travel to the Soviet Union.

We call upon President Carter to step-up his criticism of human rights suppression and abuses in the Soviet Union. The President must penalize the Soviet Union by imposing tighter restrictions on the U.S.-Soviet trade and eliminate the exchange of the U.S.-Soviet scientific and technological information.

We, the peoples of the Captive Nations, call for this world-wide economic boycot to:

(1) stop Communist aggression,
(2) penalize the Soviets economically and
(3) help the Captive Nations regain their independence.

– *Captive Nations Committee of N.Y.*

Russians against empire

(continued from No.14)

of their lack of talent or thrift, but because the Russian people are subjected to merciless exploitation by the ruling clique which has at its disposal secret stores and which channels the results of the people's labor to further its own hegemonistic purposes.

Naturally, Russians cannot demand that others love them. Only after the Russian nation tries to meet them halfway and satisfy their aspirations – only after that will it be able to count on their sympathetic feelings. However, the beginning of cooperation must start from as neutral a feeling as possible. It is necessary to have the mutual desire to understand one another.

4). Gaining statehood is a natural process

The gaining of their own statehood by the individual nations is a natural process that cannot be stopped by anything. Our task is to reduce to the minimum the number of victims that are inevitable in such circumstances. Both the Russian people and other peoples have gone through enough suffering that fell to their lot in the twentieth century.

We have also to build our present-day cooperation with faith in the future cooperation and friendship of the free political formations that will arise in place of the Soviet Russian empire which will have completed its historical path. The future Russian national state must not be surrounded by a chain of hostile states.

This point gains in importance the more as the possibility of war with Red China increases. The Soviet Union is the bigger power. China is the most populous one. In addition, each of them sees in the other a renegade deviating from the purity of doctrine. The external expansion of Communism is coming to an end. This means that soon the time will come when aggression will be directed within, to smash dissenters and renegades.

The Russian people never believed, nor do they presently believe the official propoganda which by inertia sees its opponent in the West. The people sense the enchroaching danger from Red China.

If Russia finds herself weakened and surrounded by hostile states, it will be difficult for her to stand up to China. If the nationalities problem of the USSR is not solved, the same story that happened during the last war, when the non-Russians stuck their bayonets into the ground and surrendered en masse or turned their weapons against the Soviet troops, can repeat itself.

We also believe that a Russian national state will be able to come to a peaceful solution of territorial questions with National China.

5). We are asked the rhetorical question:

'You seem to think that after they attain their independence, each nation will be better off. But will they not be even worse off? The previous discord between the nations, chauvinism of the local brand will flare up again, the natural economic and trade relations will be interrupted.'

Naturally, the process of regaining independence is not easy and involves various possible difficulties. This does not mean, however, that because of these fears one has to renounce it completely. We do not think that the regaining of independence by the nations is inevitably and inseparably connected with mutual hostility. We also think that all what is good in relations between them, including economic ties, aught to be preservrd.

6). Form of government

We are asked: 'Do we agree that the free people have to base their society on the priority of law and on the free enterprise system?'

We answer: 'Each nation has to choose its own distinctive form of government based on its traditions and its spirit. Whether this will be democracy, theocracy, monarchy or a republic – this will be decided by the nation itself. Only one thing is unacceptable – Marxist dictatorship and imperialism which has bespattered itself with crimes before which the crimes of fascism grow pale. The same goes for the choice of the economy – a free enterprise system or a centralized state management of the economy.'

7). Detente

We are asked: 'How do we evaluate detente? Is detente working for liberation from Communism and for regaining of independence by the captive nations?'

We answer: 'President Ford acted quite correctly when he stated that he refused to use the word "detente." The relations with the Communist block must be considered in a different manner.'

A refusal to trade with the Soviet Union would not lead to the collapse of the Soviet regime. This regime is based on a vast territory and human resources. Even under conditions of complete isolation it would not perish. In addition, poverty gives rise to barbarism, and barbarism generates dictatorship. Culture is possible only under conditions of prosperity. Marxism, however, is incompatible with culture.

It is necessary to carry on mutually advantageous trade. No concessions, however, must be made in the ideological plane – exactly as the communists do.

The appearance of Western Correspodents in Moscow has become a ray of light directed at those aspects of Soviet life which the regime is trying to hide from the world. The growth of an opposition in the Soviet Union is closely connected with the possibility of publicity. The Communist authorities undertake colossal efforts to break the contacts between the oppositionists and the foreigners, correspondents and diplomats. A number of political leaders in the West yield under the Soviet pressure. For an extra dollar and a paper agreement they are ready to sell and betray those who struggle in that vast prison for their freedom and the liberty of the entire world.

New organization: 'For Russia Without Colonies'

On June 4, 1978, I. Sinjavin and B. Boldyrev, two recent Soviet political emigres announced the formation of a new Russian organization 'For Russia Without Colonies', with business address at Box 217, New York 10314, U.S.A.

According to their press release, Sinjavin and Boldyrev state that the main purpose of the organization is expressed in its name and its basic principles have been set forth in certain published speeches devoted to the nationalities' problem of the USSR: 'A Basis for Cooperation', 'We Answer' and 'Russians for the Abolition of the Empire.' The communique further states:

"We see a fundamental difference between our organization, "For Russia Without Colonies", and all other Russian political and social organizations in exile. All of them, even those claiming to speak on behalf of the entire population of the Soviet Union, carry on their activities in isolation of the non-Russian national organizations of emigres from the former Russian Empire and present-day Soviet Union.

"It is no secret to anyone what it is that has been the reason for this mutual alienation. All Russian organizations, both those that have existed in the past and vanished, those that continue their activities today, as well as those the announcements about which have appeared only very recently in the press – all of them, under whatever lofty and universal ideas and flags they might appear – all of them refuse to recognize the fact of the existence of the Soviet, formerly Russian, empire, and having recognized that fact, to proclaim among their fundamental principles, the necessity of liberation of the Russian people from their colonial burden and the right of each nation without exception to set up its own national sovereign state.

"...the Russian social consciousness has only presently come to understand the most important truth: the strategy of the struggle against Communism lies through the anti-imperialistic struggle."

Letter to the editor

I enjoy reading your paper. Please continue publishing it in English. We need to reach the young generation that speaks only English. Otherwise they will be lost to the Byelorussian heritage.

Sincerely,
W. Melianovich

ПАРАФІЯЛЬНЫЯ СЬВЯТА

У Дораты

Уладыка Мітрапаліт Андрэй і Прат. а. Карп.

Парафіяльнае Сьвята Прыходу Св. Троіцы ў Дораты, Ню Джэрзі, адбылося 25-га чырвеня сёлета.

Дзякуючы добрай пагодзе прыехалі парафіяне Сабору Св. Кірылы Тураўскага з Ню Ерку са сваім сьвятаром а. Расьціславам Войтэнка. Парафіяне Прыходу Жыравіцкай Божай Маці з Гайлэнд Парку, на чале са сваёй Парафіяльнай Радай, але без Сьвятара-Настаяцеля, прыехалі аўтабусам. Прыехалі госьці ад Казакоў і Украінцаў.

А. Карп, Настаяцель Прыходу, вельмі дбае аб эстэтычным выглядзе сваёй Царквы: ужо мае прыгожы Запрастольны Крыж, а цяпер Запрастольная сьцяна ў Аўтары ўпрыгожана вялікай Іконай Уваскрасеньня Хрыстовага.

Царкву запоўнілі вернікі. Божую Службу ачоліў Прэасьвяшчэньнейшы Уладыка Андрэй у саслужэньні а. Прат. Карпа й Вікарнага Сьвяшчэньніка а. Расьціслава. Хорам кіраваў Рэгент Сп. Міхась Тулейка.

Перад пачаткам Св. Літургіі Уладыка Мітрапаліт узнагарадзіў а. Прат. Карпа Залатым Крыжам з упрыгожаньнямі.

Сваю пропаведзь Ул. Андрэй прысьвяціў значэньню Сілы Духа Сьвятога, як у жыцьці царкоўным так і ў жыцьці грамадзкім і асабістым чалавека.

Служба Божая закончылася Крэсным ходам навокал Царквы, Малебнам і адсьпеваньнем Многалецьця.

Пасьля ўсе прысутныя перайшлі ў царкоўную салю на абед, прыгатаваны Сястрыцтвам Жыравіцкай Божай Маці ў Гайлэнд Парку.

Падчас абеду прамоўцы віталі а. Карпа з нагародаю й жадалі Яму многа посьпехаў у Ягонай працы. Мітрапаліт Андрэй у Сваёй прамове гаварыў аб вялікім значэньні Сілы Духа Сьвятога, якая дапамагла а. Карпу зарганізаваць і ўтрымаць Прыход. Гэты невялікі Прыход, далей казаў Уладыка Мітрапаліт, выконвае вельмі вялікую рабору для БАПЦ, ды пажадаў а. Карпу й надалей быць стойным і мужным у сваёй працы й веры.

Апошнім гаварыў а. Карп. Ён выказаў шчырую падзяку Уладыку Мітрапаліту й а. Расьціславу, Парафіяльным Радам, Сястрыцтву з Гайлэнд Парку за смачны абед, Казакам і Украінцам, іншым гасьцям, Парафіянам і парафіянкам свайго прыходу.

Была й лётарэя, як заўсёды, удала з гумарам праведзеная Сп. Мікалаем Войтэнкам. Настрой у прысутных быў вельмі сардэчны й вясёлы. Вясёлыя галасы, жарты й сьпевы чуваць былі з усіх канцоў вялікай салі.

– З. Г.

Зправа налева: Ул. Мітрапаліт Андрэй, а. Расьціслаў Войтэнка, а. Прат. Карп Стар, Стараста Прыходу Сп. Маліноўскі. У другім раду – Сп. М. Войтэнка.

У Дэтройце

Парафія Сьвятога Духа Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы ў Іст Дэтроіт, Мічыган, урачыста адзначыла свой Парафіяльны Дзень, у нядзелю 25 чэрвеня 1978 г.

Так як і ў папярэднія гады многа парафіянаў, прыхільнікаў і гасьцей сабралася ў гэты дзень у царкве, каб памаліцца Богу й прасіць Яго помачы й апекі над парафіяю на будучыню. Спэцыяльную Багаслужбу ачоліў Яго Высокапрэасьвяшчэнства Архіяпіскап Мікалай з Таронта ў саслужэньні з Настаяцелям Парафіі Жыровіцкай Божай Маці а. Грыгорам і а. Протадыяканам Міхаілам і Настаяцелям Парафіі Сьвятога Духа а. Максімам.

Надзвычайна прыгожа й мэладыйна сьпяваў парафіяльны хор пад кіраўніцтвам Спні. Веры Артон, падтрымоўваючы настрой многіх прысутных на Багаслужбе. А. Грыгор сказаў у ангельскай мове надзвычайна прыгожую пропаведзь на тэму дня й на тэму гісторыі й дасягненьняў Беларускай Аўтакефальнай Царквы за 30-ці гадовы пэрыяд існаваньня Царквы ад часу Яе аднаўленьня на саборы ў Канстанцы ў 1948 г. Асабліва добрае ўраджаньне ад пропаведзі а. Грыгора вынясьлі многія маладыя дзяўчаты й хлапцы.

Уладыка Мікалай у сваёй пропаведзі ў сувязі з Парафіяльным Сьвятам заклікаў усіх згуртавацца цесна й працаваць пад апекай Сьвятога Духа далей для разьвіцьця беларускага рэлігійнага й нацыянальнага жыцьця на чужыне.

Пасьля Літургіі прысутныя сабраліся ў царкоўнай залі на агульным абедзе, прыгатаваным сястрыцтвам Парафіі.

Старшыня Парафіяльнай Рады Др. Язэп Сажыц прывітаў Уладыку Мікалая, духавенства й усіх прысутных з нагоды Парафіяльнага Сьвята.

Пасьля Малітвы, Старшыня Парафіяльнай Рады ў сваім уступным слове падкрэсьліў вялікую місыю, якую выконвае Парафія сярод Беларусоў у Мічыгане й заклікаў прысутных працаваць ахвярна надалей на карысьць Царквы й нацыянальнай справы. Парафія ўступае ў 12-ы год сваёй рэлігійна-нацыянальнай дзейнасьці й перад ёю стаяць вялікія заданьні на будучыню. Наступна некаторыя парафіяне й госьці віталі ўсіх з Днём Парафіі, жадаючы вытрывалай працы надалей.

Ад Парафіі Жыровіцкай Божай Маці ў Клыўлэнд прывітаў прысутных Сп. Андрэй Стрэчань, а ад прысутных гасьцей з Grand Rapids найлепшыя пажаданьні Парафіяльнай Радзе й Парафіі выразіў Сп. Васіль Сакалоўскі. Ад Украінскай Парафіі Сьвятога Андрэя кораценька прамовіў Сп. Шаршун, які пры нагодзе падкрэсьліў значэньне асабліва для моладзі, пропаведзяў на ангельскай мове.

Айцец Максім падзякаваў Уладыцы Мікалаю й прысутнаму духавенству а таксама ўсім тым, што прыбылі на Багаслужбу, за іх матар'яльную й маральную падтрымку Парафіі й выразіў перакананьне, што наступнае Парафіяльнае Сьвята адбудзецца яшчэ ў большым маштабе.

На заканчэньне афіцыяльнай часткі Уладыка Мікалай у кароткіх зьмястоўных словах прыпомніў цяжкія этапы ў жыцьці й дзейнасьці Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы, а таксама вялікія дасягненьні ў яе місыйнай і культурнай працы сярод Беларусоў на чужыне. Ён таксама выразіў глыбокае перакананьне, што ўсе й далей будуць працаваць, каб годна захаваць на будучыню свае нацыянальныя й гэлігійныя традыцыі.

30 чэрвеня 1978 г. *– В. П.*

У Ню Ёрку

У нядзелю 21-га травеня сёлета Парафія Катэдральнага Сабору Св. Кірылы Тураўскага ў Ню Ерку сьвяткавала сваё парафіяльнае сьвята з адначасовым адзначэньнем 30-ці лецьця Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы на Чужыне. На гэтую ўрачыстасьць прыбыў Высокапраасьвяшчэнны Уладыка Мітрапаліт Андрэй, які ачоліў Божую Службу ў Саборы, пры саслужэньні прат. Васіля Кэндыша, прат. Карпа Стара й а. Расьціслава Войтэнкі.

Зранку, а гадзіне 9:30, прыбыў Уладыка Мітрапаліт, які быў спатканы Сябрам Парафіяльнае Рады Сп. К. Вераб'ём з традыцыйным хлебам і сольлю. Вітаючы Мітрапаліта, ён дзякаваў эа ласкавае наведаньне Парафіі. Пры ўваходзе ў Сабор вітаў Уладыку Мітрапаліта Кіраўнік Парафіі прат. Васіль Кэндыш, які выказаў радасьць спатканьня Уладыкі, пасьля Ягонага зацяжнага нядугу й прасіў ачоліць Божую Службу ў гэты ўрачысты дзень. Дзяўчынкі: Александра Войтэнка, Таня й Ніна Заморскія паднесьлі Уладыку прыгожыя букеты кветак.

Божая Служба праходзіла ў глыбокім малітоўным настроі, пры прыгожым пяяньні Катэдральнага хору пад кіраўніцтвам дырыгента Барыса Данілюка.

Прыемна было бачыць, сярод маленьнікаў, Сп. Уладзіміра Бортніка, прадстаўніка БНР на Эўропу, Сп. Кастуся Чабатара з далёкае Аўстраліі й іншых нашых паважаных гасьцей.

Падчас Божае Службы Уладыка Мітрапаліт узнагародзіў прат. Васіля Кэндыша – мітраю. Уладыка Мітрапаліт сказаў прыгожую й зьмястоўную казань аб Сьв. Кірыле Тураўскім, Патроне Сабору. Божая Служба закончылася малебнам да Сьв. Кірылы Тураўскага з прагалошаньнем многалецьця для нашых Уладыкаў: Мітрапаліта Андрэя й Архіяпіскапа Мікалая, за Амэрыканскі Народ, за ўвесь Беларускі Народ на Бацькаўшчыне й па ўсім сьвеце расьцярушаным, ды за ўсіх парафіянаў БАПЦ і прысутных у Сабору.

Пасьля службы ўсе ўдзельнікі сьвята перайшлі ў залю пад Саборам на супольны банкет, дзе сяброўкі Сястрыцтва: Матушка Алена Войтэнка, Вера Заморская й Тэрэса Міцкевіч падрыхтавалі багаты й смачны пачастунак. Застольная бяседа праходзіла ў мілай і сяброўскай атмасфэры.

У міжчасе прат. Васіль Кэндыш зрабіў гістарычны нарыс Беларускае Незалежнае Праваслаўнае Царквы ад Яе пачатку 1291 году да цяперашняга часу, падкрэсьляючы гістарычную важнасьць 30-ці лецьця існаваньня Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы на Чужыне.

З кароткімі прывітальнымі прамовамі выступалі: Старшыня Парафіяльнае Рады Інж. Мікалай Гарошка, а. Расьціслаў Войтэнка, прыбылая зДэтройту Матушка Марыя Войтэнка, якая вітаючы Уладыку Мітрапаліта паднясла Яму падарунак з нагоды 10-ці лецьця Архіпастырскае працы

(працяг на 8-й бачынцы)

Трыццацілецьце Беларускай Эміграцыі ў З.Ш.А.

Некаторыя чытачы зрабілі мне закід, што мой артыкул, „Трыццацілецьце беларускай эміграцыі ў ЗША", зьмешчаны ў 14-м нумары газэты *Беларускі ЧАС* не адлюстроўвае навет часткі жыцьця й дзейнасьці нашай эміграцыі ў ЗША. Бязумоўна, гэта праўда. Мэтаю майго кароткага артыкулу было перадусім адзначыць гэтую падзею, зьвярнуць спэцыяльную ўвагу на вялікае значэньне гэтай гістарычнай даты.

Іншая рэч, ці нашая эміграцыя належна выкарыстала трыццацілетні пэрыяд сваёй працы на чужыне ў змаганьні за людзкія правы свайго народу, які церпіць нялюдзкі прыгнёт ад сваіх акупантаў ?

Далейшай мэтай майго артыкулу – выказаць хоць найважнейшыя аспэкты нашых асягненьняў грамадзка-палітычнага жыцьця, а адначасна зьвярнуць увагу на нашыя памылкі й недахопы.

Гісторыя беларускай эміграцыі ў ЗША ёсьць вельмі цікавай часткай агульнай беларускай гісторыі. Ейны 30-ці летні пэрыяд жыцьця да гэтага часу яшчэ ня быў напісаны й дасьледжаны. Толькі паасобныя фрагмэнты ейнага жыцьця можна знайсьці на балонках пэрыядычнай прэсы, ў некаторых выданьнях БІНІМ, у архівах арганізацыяў, часткова ў Архіве Фундацыі Імя Пётры Крэчэўскага.

Найбагатшыя архівы аднак маюць нашыя Царкоўныя Прыходы БАПЦ.

ЗНАЧЭНЬНЕ ЭМІГРАЦЫІ

Ніхто ня можа запярэчыць аб вялікім значэньні эміграцыі. Найбольшыя рэвалюцыі сьвету гэта – перадусім праца эміграцыйных цэнтраў, часам толькі невялічкіх эміграцыйных групаў. Сіла эміграцыі залежыць у першую чаргу, ад ейнай даметнасьці, арганізацыйнай структуры ды інтэнсыўнасьці працы.

Варта прыпомніць, што ўсе краіны, якія мелі моцныя эміграцыйныя цэнтры ў Эўропе й ЗША ў выніку Версальскай дагоды 1919 г. атрымалі сувэрэннасьць (Пальшча, Літва, Латвія, Эстонія, Чэхаславакія, Румынія, Баўгарыя й Югаславія).

Сяньня ў ваўсіх краінах сьвету йдзець узмажаная барацьба за свабоду, за вызваленьне чалавека ад каляніяльнага паняволеньня.

Працэс вызваленьня каляніяльных народаў Афрыкі заканчваецца.

Пасьля Паўдзённай Афрыкі яшчэ застаецца Ўсходняя Эўропа, так званы, Савецкі Саюз – „Саюз паняволеных народаў". Савецкі Саюз, як нам ведама – найбольш таталітарная краіна сьвету, куды вызвалеьньчыя ідэі прасякаюць цяжка але ўспрыймаюцца народам лёгка. Беларускі народ, які знаходзіцца ў самым цэнтры гэографічнай Эўропы зрабіўся чамусь найбольш маўклівым народам усяго Заходняга Сьвету. А чаму?

Мне здаецца, што гэтае сумнае й адначасна трагічнае зьявішча можна толькі выясьніць маўклівасьцю й пасыўнасьцю нашай эміграцыі.

– *К. Канцавы*

Спатканьне Этнічных Групаў у Мічыгане

У сувязі з канфэрэнцыяю Рэспубліканскай Партыі на нацыянальным узроўні з удзелам найвышэйшых прадстаўнікоў Партыі ў часе ад 14 да 21 ліпеня 1978 г., адбылася вялікая сустрэча ўсіх этнічных групаў якую склікала Рэспубліканская Рада Нацыянальнасьцяў на Штат Мічыган.

Сустрэча адбылася 20 ліпеня ў RENAISSANCE CENTER пры ўдзеле шматлікіх прадстаўнікоў розных этнічных групаў і афіцыяльных чыньнікоў Рэспубліканскай Партыі.

Пяты паверх гатэлю быў адведзены на выстаўку розных экспанатаў, кніг і публікацыяў розных нацыянальнасьцяў, якія наглядна дэманстравалі тысячам гасьцей аб культурных дасягненьнях і багатай гістарычнай спадчыне рэпрэзэнтаваных этнічных групаў.

Сярод другіх нацыянальнасьцяў асаблівую ўвагу прыцягвала вельмі багатая й рознастайная беларуская выстаўка, якую зарганізаваў Беларускі Рэспубліканскі Клюб на Штат Мічыган На выстаўку складаліся беларускія вышываныя кашулі, блюзкі, вопраткі, розныя дзяружкі, вялікі выбар паясоў, ляляк, маляванак і дзераўлянай разьбы з ваколіц Палесься, Наваградчыны, Менску й другіх частак Беларусі. Была тут і блюзка, вышытая 75 гадоў таму назад маткаю Др. Уладзіміра Бакуновіча. Апрача таго на стале былі разложаны беларускія кнігі, розныя публікацыі ў беларускай і ангельскай мове, якія наглядна дэманстравалі цікавым наведальнікам аб нашай слаўнай і багатай гістарычнай мінуўшчыне. Беларускія ўдзельнікі гэтага спатканьня давалі дакладныя інфармацыі ўсім наведавальнікам і знаёмілі іх з культурна-палітычнымі аспірацыямі беларускай эміграцыі ў ЗША і ўсіх другіх Заходніх краінах.

Пры нагодзе трэба падкрэсьліць, што беларуская група была памешчана разам з другімі групамі паняволеных народаў у вялікай і прыгожа ўдэкараванай балёвай залі гатэлю. На падвышэньні былі пастаўлены сьцягі ўсіх нацыяў, а між імі й наш бел-чырвона-белы сьцяг займаў належнае месца.

У балёвай залі бязупынна адбываліся мастацкія выступы групаў, а сталы былі застаўлены ежаю й напіткамі паасобных групаў.

Беларуская група ўжо другі год прыймае актыўны ўдзел у гэтых спатканьнях маючы надзвычайна добрую нагоду пазнаёміць шырокія масы амэрыканскага грамадзтва й афіцыяльных чыньнікаў з дамаганьнямі беларускай эміграцыі для рэалізацыі нашых палітычных пастулятаў.

– *В. П.*

З Жалобнай Хронікі Дэтройту

21 ліпеня г.г. неспадзяна пакінула гэты сьвет с.п. Барбара Сажыц, пакінуўшы сямью, крэўных і шматлікіх знаёмых у вялікім смутку.

Уся беларуская калёнія ў Дэтройце Міч. выражае Др. Язэпу Сажыцу з сямьёю найглыбейшыя спачуваньні з нагоды сьмерці ягонае жонкі, якая на працягу амаль 35 гадоў была вернаю й адданаю спадарожніцай ягонага жыцьця й разам з ім пераживала ўсі радасьці й клопаты супольнага спаўжыцьця.

Парафіяльная Рада й сябры Парафіі Св. Духа Б.А.П.Ц. жадаюць Др. Сажыцу з сямьёю перажыць гэтую вялікую страту ў пакоры духа й прымірэньня з вечнымі й непарушальнымі правамі Усемагутнага Бога.

Гэтая страта ёсьць ня толькі асабістаю стратаю сямьі памерлай, але й вялікаю стратаю для ўсіх беларускіх грамадзка-рэлігійных арганізацыяў, у якіх с.п. Барбара прыймала актыўны ўдзел,самаахвярна працуючы ў гэтых арганізацыях на працягу доўгіх гадоў.

С.п. Барбара Сажыц, з дому Мазуро, нарадзілася 17 сьнежня 1919 г. ў Літве, там і прайшлі дзяцінныя годы Барбары. Пазьней, разам з усёю сямьёю, пераязджае зпачатку да Ўселюба, а потым ў Наваградак.

Пачынаючы ад гэтага часу, маладзенькая Барбара ўліласе ў беларускае нацыянальнае жыцьцё і ніколі ўжо яго не пакінула.

Яна брала ўдзел у розных мастацкіх беларускіх групах, шчыра любіла беларускую песьню, ніколі не адмаўляла помачы ў арганізаваньні розных імпрэзаў ладжаных беларускім актывам у Наваградку.

Навагрaдак пакінула Барбара ў 1944 г. і заўсёды аб ім успамінала з вялікаю любоўю, бо там яна правяла годы свайго дзяцінства й там ёй прышлося бліжэй запазнацца з жыцьцём і праблемамі беларускага народу.

У Нямеччыне с.п. Барбара далей прадаўжала дзейнасьць на беларускай ніве; тут яна выйшла замуж за маладога студэнта-мэдыка ў Марбургу. Тут яна прыймала ўдзел у рознай культурнай дзейнасьці, сьпявала ў студэнцкім і царкоўным хорах.

Пераехаўшы з Нямеччыны ў З.Ш.А. Др. Сажыц з сямьёю пасяліўся ў горадзе Дэтройце, у якім прадаўжаў сваю лекарскую практыку а нябошчыца актыўна пачала працаваць у БАЗА, няраз будучы выбранаю ў управу Аддзелу.

Яна таксама многа прысьвяціла самаахвярнай працы й высілкаў у арганізацыі й разьвіцьці Парафіі Св. Духа БАПЦ ў Іст Дэтрoіт.

С.п. Барбара ня раз уваходзіла ў склад Парафіяльнай Рады, прыгожа сьпявала ў царкоўным хоры будучы яго вядучым альтам.

Ня гледзячы на стан здароўя, яна да апошніх дзён жыцьця прыймала актыўны ўдзел у рэлігійна-грамадзкім жыцьці беларускага асяродку ў Дэтройце, здабываючы й паглыбляючы праўдзівую пашану й сымпатыю ўсіх Беларусаў як з Дэтройту так і з дзугіх цэнтраў З.Ш.А. й Канады.

Пахавальнае бюро было перапоўненае шматлікімі сябрамі, прыяцелямі й знаёмымі памершай, якія прыбылі, каб аддаць апошнюю пашану.

Паніхіду 22 ліпеня адправілі: настаяцель Парафіі Жыровіцкай Божай Маці ў Клывэлэнд а. Грыгор разам з а. Максімам, настаяцелям Парафіі Св.Духа й протодыяканам а.Міхасём.

Св. памяці Барбара Сажыц.

У нядзелю 23 ліпеня пасьля Богаслужбы была адслужана Паніхіда па памершай – зноў Царква была перапоўнена знаёмымі й сябрамі, якія прышлі каб разьвітацца апошні раз з адыйшоўшай ад нас дарагой нам

(працяг на 8-й бачынцы)

10-ыя ўгодкі сьмерці Гэнэрала Францішка Кушаля ў Дэтройце

У нядзелю 28 травеня 1978 г. Беларусы Дэтроіту й ваколіц урачыста адзначылі 10-ыя ўгодкі сьмерці Гэнэрала Францішка Кушаля, арганізатара беларускіх вайсковых аддзелаў на бацькаўшчыне ў пэрыяд першай і другой Сусьветнай Вайны.

Напачатку ў Беларускай Парафіі Сьвятога Духа БАПЦ была адслужаная настаяцелям прыходу, айцом Максімам, поўная паніхіда па памёршым, на якой, асталіся ўсе прысутныя на нядзельнай Багаслужбе. Наступна ўсе прысутныя сабраліся ў залі прыходу, каб ушанаваць память вялікага змагара за незележнасьць беларускага народу.

Галоўна-Камандуючы Беларускіх Вэтэранаў, Др. Язэп Сажыц, прачытаў з гэтай нагоды рэфэрат на тэму бязупыннай дзейнасьці й змаганьня вялікага беларускага патрыёты, якім быў с.п. Гэнэрал Францішак Кушаль. Дакладчык пазнаёміў дакладна прысутных з багатаю біяграфіяю Гэнэрала Кушаля, прыпомніўшы аб усіх этапах яго дзейнасьці, і бязупыннай працы для зьдзейсьненьня ідэалаў беларускага народу.

Яго высілкі й адданнасьць у працы натхнялі беларускіх вайскоўцаў да змаганьня ў цяжкіх варунках, у пажарах двух сусьветных войнаў. І напэўна ў будучыні цярністы шлях па якім прыйшлося йсьці Памёршаму давядзе да аканчальнай перамогі нацыі, якую ён вёў і заклікаў за час свайго жыцьця да збройнага чыну.

На заканчэньне жалобна прагучэлі словы „Сьпі пад Курганам" якія прасьпявалі ў малітоўным паважным настроі ўсе прысутныя.

– *В. П.*

„АЙЦЫ” БССР І ІХНЫ ЛЁС

А. КАЛУБОВІЧ

(Пачатак і працяг у №№ 13 і 14)

Абвешчаньне БССР ня спыніла расейскага вялікадзяржаўнага шавінізму ў КП(б)Б. Побач Магілёўскага губэрнскага камітэту КП(б)Б, які „единогласно присоединяется к мнению ЦК и ЦБ о необходимости выделения Белоруссии в самостоятельную республику"[81]; з боку іншых – паасобных сяброў партыі, цэлых партыйных арганізацыяў і іхных прэсавых органаў – гэты шавінізм і далей выяўляе сябе ў вадкрытай ваяўнічай варожасьці да права беларускага народу на нацыянальнае самавызначэньне ў кожнай форме, хоць-бы сабе й такой фікцыі беларускай дзяржаўнасьці як БССР.

Вось колькі прыкладаў таму. 7.1.1919 г. у "Извѣстіях Витебскаго Совѣта" друкуецца артыкул, у якім кіраўніцтва былой Заходняй камуны абвінавачваецца ў зрадзе сваім ранейшым прынцыпам. І "что, собственно, пикантного в этом вопросе, так это то, что наши областники раньше вели упорную борьбу с национализмом белорусов. Мы видели в "Звѣздѣ" ряд статей по этому вопросу. Прибывшие на 3-й областной съезд белорусы-коммунисты получили должный отпор. Прибывшие с целью добиваться переименования Западной области в Белорусскую, они не только не добились этого, но даже не смогли поставить этого вопроса. Больше того, товарищи областники обвинили витебских товарищей за связь с белорусами". Адзін із прамоўцаў на меставай партыйнай канфэрэнцыі ў Віцебску ў 1-ай палове студзеня 1919 г. заявіў, што самавызначэньне Беларусі ў інтарэсе толькі мясцовай інтэлігэнцыі, "выдумывающей Белоруссию". Другі катэгарычна цьвердзіў, што "ни один рабочий и крестьянин так называемой Белоруссии белорусом себя не считает, а искони знает в себе русского... а поэтому и речи быть не может о самоопределении Белоруссии". Таксама й Віцебская губэрнская канфэрэнцыя КП(б)Б у сярэдзіне студзеня 1919 г. у сваёй рэзалюцыі "самым решительным образом высказывается *против расчленения Советской России на ряд мелких „самостоятельных" республик". Абвешчаньне БССР канфэрэнцыя разглядае "как интеллигентскую затею, обязанную своим происхождением националистическому увлечению товарищей (из) Белорусского ко миссариата*". Партыйныя й савецкія кіраўнікі Віцебскай губ. зварочваюцца ў ЦК РКП(б) з патрабаваньнем: *БССР зьліквідаваць, а ЦБ КП(б)Б распусьціць*[82].

Такія настроі ў КП(б)Б змусілі кіраўнікоў КП(б)Б, бліжэй утаямнічаных у запраўдныя мэты нацыянальнай палітыкі ЦК РКП(б), раскрыць карты. Ужо на самой 6-ай абласной канфэрэнцыі дакладчык у пытаньні абвешчаньня БССР А. Мясьнікоў (ён толькішто вярнуўся з Масквы, куды яго ў гэтым пытаньні выклікалі), каб "местные товарищи согласились с доводами центра... в целесообразности *создания нового положения*"[83], хоць і разглядаў абвешчаньне БССР як якуюсь уступку Беларускім сэкцыям РКП(б), за галоўны матыў абвешчаньня выстаўляў *міжнародны фактар*. Заходнія дзяржавы даюць народам „буржуазнае самавызначэньне" (у раёне Заходняй камуны – гэта БНР і Летувіская манархія), яму трэба супрацьпаставіць самавызначэньне на базе савецкай улады. *„Нужно противоядие „союзным начинаниям"*, каторае-б із большым шансам магло *„замкнуть" „проход", праз які „силы черного интернационала" „устремляются на Советскую Россию"*[84]. Іншымі словамі: *калі-б ня было БНР, не тварылася-б і БССР;* БССР – гэта супрацьвага („противоядие") БНР, клін супраць БНР і прытым напачатку вылучна прапагандовы, без запраўднага жаданьня тварыць яе. Тымі-ж матывамі *палітычнай каньюктуры мамэнту* тлумачыў абвешчаньне БССР на згаданай Віцебскай губэрнскай канфэрэнцыі КП(б)Б сябра ЦБ (і ўраду БССР ад групы Заходняй камуны) Р. Пікель[85]; а таксама й другі сябра ЦБ (і ўраду БССР ад тэй-жа групы) С. Іваноў на Смаленскай губэрнскай канфэрэнцыі КП(б)Б, заявіўшы, што абвешчаньне БССР -- *гэта тактычны манэўр партыі з мэтаю паралізаваць палітыку вільсонаўскага лёзунгу самавызначэньня народаў, ужываную Заходнімі дзяржавамі*[86]. 24.9.1919 г. сакратар ЦК КП(б) Летувы й Беларусі В. Кнорын у газ. "Звѣзда" ў гэтай справе пісаў, што "Коммунистическая партия... *мотивировала* свой шаг *исключительно причинами международного характера*"[87].

Ні А. Мясьнікоў, ні іншыя кіраўнікі КП(б)Б *не паклікаліся* пры гэтым на самае галоўнае: *на права беларускага народу на нацыянальнае самавызначэньне.*

Зусім натуральна, што расейскі вялікадзяржаўны шавінізм у КП(б)Б ня мог не насьцярожваць беларусаў нацыянал-камуністых, якія ня зьбіраліся складаць зброі. У сваім намеры пераняць кантролю над БССР з рук КП(б)Б „яны (зноў–АК) *абмяркоўвалі пытаньне аб арганізацыі ў процівагу ёй Беларускай Камуністычнай партыі...* Разьбітыя ў пытаньні аб утварэньні сваё Камуністычнае партыі, яны *прабавалі* арганізаваць асобна прыяжджаючых з Савецкае Расеі беларусаў-камуністых і *тварыць нацыянальна-беларускія сэкцыі*"[88]. Але ЦБ КП(б)Б 15.1.1919 г. прымае пастанову пра ліквідацыю й Беларускіх сэкцыяў[89]. 17.1.1919 г. яно публікуе ў гэтай справе ў газ. "Звѣзда" афіцыйнае паведамленьне. У ім гаворыцца, што „некаторыя сябры партыі працягваюць называць сябе "беларускімі камуністымі" ... Яны вядуць нацыяналістычную агітацыю, уносяць дэзарганізацыю ў партыйную й савецкую працу. Таму мясцовым партыйным арганізацыям прапануецца лічыцца толькі з ЦБ і мясцовымі камітэтамі Кампартыі Беларусі... а Беларускія камуністычныя сэкцыі ліквідуюцца, выдадзеныя імі партыйныя сяброўскія білеты губляюць сваю сілу"[90].

16.1.1919 г. (праз 2 тыдні па абвешчаньні БССР) *ЦК РКП(б) пастанаўляе адарваць ад БССР 3 губэрні – Віцебскую, Смаленскую й Магілёўскую – ды далучыць іх да РСФСР*[91]. Каб правесьці пастанову ў жыцьцё, з Масквы ў Менск камандыруецца прадстаўнік ЦК Іофэ.[92]

Маскоўская пастанова ў Менску здалася нагэтулькі неверагоднай і няпрыймальнай, што ніякія аргуманты Іофэ на спэцыяльным паседжаньні ЦБ КП(б)Б 22.1.1919 г. не маглі пераканаць нават прамаскоўскае ЦБ, якое ў поўнасьці з пастановаю ЦК не згадзілася. Калі пра гэта было паведамлена ў Маскву, стуль 26.1.1919 г. ад Я. Сьвярдлова прыйшла тэлеграма: „...Цэка пацьвярджае сваю папярэднюю пастанову, выказаную тав. Іофэ..."[93] Тады ЦБ КП(б)Б 27.1.1919 г. дэлегуе ў Маскву 2-ох сяброў ЦБ да Леніна. *Ленін, які на паседжаньні ЦК РКП(б) 16.1.1919 г. сам галасаваў за гэтую пастанову, у просьбе дэлегацыі адмовіў*[94]. Дэлегацыя не пасьпела даехаць да Менску, як ад Я. Сьвярдлова 30.1.1919 г. на імя старшыні ўраду З. Жылуновіча прыйшла новая тэлеграма ў дыктатарскім тоне: „Дэлегатам Цэбэ было рашуча адмоўлена ў вадмене пастановы Цэка. Пацьвярджаю: Віцебская, Магілёўская, Смаленская губэрні адыходзяць; у Беларусі застаюцца дзьве губэрні – Менская й Горадзенская[95]. *Дадаю пастанову Цэка правесьці на зьезьдзе Беларусі аб'яднаньне зь Летуваю...* Сёньня па прамым провадзе ў мяне пыталіся з Магілёва са зьезду пра пастанову Цэка аб іхнай губэрні. Паведамілі тэлеграмы Вашы й Цэбэ. Лінія Цэка і там пройдзе бясспрэчна. У Віцебску таксама. Смаленск пад сумнівам, але падпарадкаваньне будзе бязумоўнае, як і на зьезьдзе ў Менску"[96].

Ужо ў канцы студзеня 1919 г. Магілёўская, Віцебская й Смаленская губэрні, а таксама 4 паветы Чарнігаўскай, адышлі да РСФСР. Гэты бесцырымонны акт гвалту й грубага парушэньня сувэрэнных правоў беларускага народу й новая, на прапазыцыю Леніна[97], пастанова ЦК РКП(б) пра аб'яднаньне рэшты БССР зь Летувіскай ССР у вадну г.зв. ЛітБел, што фактычна ёсьць ліквідацыяй БССР, выклікалі ўва Ўрадзе БССР крызыс. *На знак пратэсту супраць такіх мэтадаў паступаваньня Масквы зь Беларусьсю* (як і папярэднія забаронаў тварыць БКП, роспуску Беларускіх камуністычных сэкцыяў, недапушчэньня ў БССР беларускае прэсы[98] й г.д.) у канцы студзеня 1919 г. *Урад БССР пакідаюць тры наркомы – Ф. Шантыр, У. Фальскі й Я. Дыла*[99].

ЦБ КП(б)Б і сябры ўраду ад групы Заходняй камуны ў духу патрабаваньняў Леніна й Сьвярдлова арганізоўваюць старанны падбор дэлегатаў на 1-шы зьезд саветаў БССР. Таму на зьездзе, які адбыўся 2–3.2.1919 г. у Менску, былі дэлегаты ня выбраныя дэмакратычным спосабам і ў няправільнай прапорцыі ад паасобных губэрняў (121 – ад Менскай, 11 – ад Горадзенскай, 25 – ад Вялейскага пав. Віленскай), а таксама ад губэрняў, якія ўжо адыйшлі ад БССР (48 – ад Смаленскай, 10 – ад Магілёўскай, 0 – ад Віцебскай) і 7 – ад уцекачоў. 213 зь іх – сябры КП(б)Б, а рэшта – „спачуваючыя ёй"[100]. Нічога дзіўнага, што групу беларускіх нацыянал-камуністых на зьезьдзе спаткаў поўны разгром.

Зьезд апрабуе ўсе, прадыктаваныя ЦК РКП(б), вымогі: абвешчаньне БССР; адарваньне ад яе Віцебскай, Смаленскай, Магілёўскай і часткі Чарнігаўскай губэрняў, далучаных да РСФСР; неадкладны ўваход рэшты БССР у РСФСР і, ўрэшце, ліквідацыю БССР, ці зьліцьцё яе зь Летувіскай ССР у вадну для абодвых народаў ЛітБел, каб супольна змагацца зь „Летувіскай Тарыбай і Беларускай Радай", якія нібы „выступаюць супраць работнікаў і сялянаў Беларусі й Летувы адзіным контррэвалюцыйным фронтам"[101]. Выбраны зьездам ЦВК БССР стварае 5.2.1919 г. пад старшынствам А. Мясьнікова *новы Ўрад БССР ня толькі бяз Ф. Шантыра, У. Фальскага й Я. Дылы, але й бяз З. Жылуновіча, А. Чарвякова й А. Квачанюка*[102]. Із групы был. Беларускіх сэкцыяў РКП(б) у новым урадзе застаюцца ўсяго З. Чарнушэвіч і І. Пузыроў[103].

У той-жа дзень (5.2.1919 г.) газэта "Звѣзда" ў рэдакцыйным артыкуле "К итогам съезда Советов Белоруссии" сваім чытачом тлумачыць: "Почему съезд ограничился только пожеланием о вступлении в Российскую Советскую федерацию, почему он *сразу* не претворил в дело *свое пожелание о полном объединении с Россией?* Для этого были *очень* и *очень важные причины международно-политического характера*. Перед Белоруссией был поставлен вопрос, *как она принесет больше пользы...* существуя как самостоятельная республика или сливаясь с РСФСР. И после зрелого и всестороннего обсуждения данного вопроса... политическая мкдрость говорит нам, что мы должны *пока* существовать самостоятельно"[104]. Разам з тым, працягвае артыкул, "*съезд потвердил, что потуги белорусской националистической интеллигенции к созданию „своего" белорусского языка, „своей" национальной культуры напрасны... Пусть примут это к сведению* белорусские писатели"[105].

27.2.1919 г. на апошнім, сумесным паседжаньні ЦВК БССР і ЦВК Летувіскай ССР спынілі сваё існаваньне БССР і Летувіская ССР. На іхным месцы творыцца новы прадукт нацыянальнай палітыкі РКП(б) – Сацыялістычная Савецкая Рэспубліка Летувы і Беларусі (ЛітБел, із сталіцаю ў Вільні). *У кіруючыя органы гэтай новай рэспублікі ня ўводзіцца ніхто із беларусаў*[106].

За тры дні перад тым, 24.2.1919 г., выходзіць апошні, № 5/49 „Дзяньніцы" ў Маскве. У ім чытачом паведамляецца, што „наша газэта зачыняецца, і гэты нумар зьяўляецца разьвітальным. Замест яе, – выказвае надзею рэдакцыя, будзе арганізавана камуністычная газэта на беларускай мове ў адным з цэнтраў Беларускай Савецкай Рэспублікі: у Менску ці ў Вільні"[107]. У сакавіку ліквідуецца й Белнацком[108]. *Агэтуль на ўсім савецкім баку лініі фронту ўжо няма ніякае беларускае прэсы*[109] (пасьля столькіх беларускіх газэт і часапісаў у БНР!) *і ніякіх беларускіх савецкіх установаў.*

Ліквідацыя БССР і тварэньне ЛітБелу ня прынесьлі для РКП(б) спадзяванага эфэкту. А ўжо што казаць пра беларусаў і летувісаў. Гаспадарчы хаос, голад, беззаконьне й тэрор шалелі з тэй-жа лютасьцю. Усё гэта выклікала ў Беларусі новую хвалю антысавецкіх паўстаньняў: у сакавіку – Рагачоўскае[110], Кармянскае[111], Гомельскае й Рэчыцкае[112], у красавіку – Слуцкае й Старобінскае[113], Нясьвіскае[114], Барысаўскае[115], Полацкае[116] й іншыя.

У бальшавікоў зямля гарэла пад нагамі. У гакіх акалічнасьцях польскае войска, падтрыманае заходнімі аліянтамі, пачынае наступ на ЛітБел, хутка пасоўваючыся на ўсход. 21.4.1919 г. яно займае Вільню, скуль урад ЛітБелу эвакуюецца ў Менск; а 17.7.1919г., калі зь літбелаўскай тэрыторыі на савецкім баку застаецца колькі ўсходніх паветаў Меншчыны, ЦК РКП(б) распускае кіруючыя органы ЛітБелу, перадаючы ўладу ў гэтых паветах Менскаму губэрнскаму Вайскова-Рэвалюцыйнаму Камітэту (ВРК) у Бабруйску. ЛітБел перастала існаваць.

8.8.1919 г. палякі займаюць Менск і йдуць далей на ўсход да лініі р. Заходняя Дзьвіна – Полацк – Лепель – Барысаў – Рагачоў – Жлобін. ВРК выяжджае ў Смаленск.

У няспрыяльных умовах польскае акупацыі Рада й Урад БНР дзеюць у кірунку аднаўленьня БНР. Хутка ўмовы гэтыя спрычыняюць чарговую ініцыятыву ў заснаваньні БКП. У скрайняй апазыцыі да польскай акупацыі БНР, 1.1.1920 г. ад беларускай партыі эсэраў (БПС–Р), аднэй із партыяў Рады БНР, адкалолася найбольш левая група („Маладая Беларусь") і перайменавалася ў *Беларускую Камуністычную Арганізацыю* (БКА). Узначаленая некаторымі выкладчыкамі й студэнтамі Беларускага Пэдагагічнага інстытуту ў Менску, настаўнікамі й грамадзка-культурнымі працаўнікамі – У. Ігнатоўскім, Я. Каранеўскім, А. Сташэўскім, М. Гурыным (Маразоўскім), Л. Родзевічам, М. Кудзелькаю (Чаротам), А. Капуцкім і іншымі – яна йдзе ў падпольле й арганізоўвае супраць польскіх вайсковых гарнізонаў партызанскі рух. Баявыя „сялянскія дружыны" БКА, кіраваныя ейным Беларускім Паўстанскім Камітэтам, дзейнічаюць у Менскім, Слуцкім, Ігуменскім, Слонімскім, Горадзенскім, Лідзкім і Дзісенскім паветах[117].

У ліпені П пач. жнівеня 1920 г. Чырвоная армія зноў займае сярэднюю й заходнюю Беларусь, ідучы на Варшаву. Але 17-га жнівеня польская армія пачала контрнаступ, змусіўшы яе да адступленьня на ўсход. У вабарону БНР узьнімаюцца новыя паўстаньні: у ліпені месяцы – Койданаўскае (г. зв. 4-охдзённая „Койданаўская Незалежная Рэспубліка")[118] і 27.11. – 28.12.1920 г. найбольшае – Слуцкае, Каля 10,000 паўстанцаў, зарганізаваных у 2 палкі (Слуцкі й Грозаўскі), на чале Рады Случчыны (старшыня – адвакат У. Пракулевіч) і пад камандаю вайсковага штабу палк
(палк. Гаўрыловіч, кап. кап. А. Сокал-Кутылоўскі, Анцыповіч, Семянюк, маёр Якубецкі й інш.) у баёх з аддзеламі 16-ай савецкай арміі болей за месяц утрымліваюць уладу БНР у 15 валасьцёх Случчыны (цяперашніх Слуцкім, Капыльскім, Салігорскім, Чырвонаслабодзкім і ўсходніх частках Клецкага й Нясьвіскага раёнаў)[119].

ЦК РКП(б) дзеля няўдачы зь ЛітБел'ам, а мо й пад ціскам антысавецкіх паўстаньняў вырашае зноў зьмяніць сваю нацыянальную палітыку ў беларускім пытаньні й вярнуцца *назад да канцэпцыі БССР*. І вось: як бяз удзелу беларускага народу 1-шы зьезд саветаў БССР, на вымогу ЦК РКП(б), пастанавіў зьліквідаваць БССР, так бяз удзелу народу 31.7.1920 г., з апрабаты тагож ЦК, на сумесным паседжаньні неразьвязанага ЦК КП(б) Летувы й Беларусі з прадстаўнікамі БКА, Бунду й прафсаюзаў Менскай губ. прымаецца „Дэклярацыя" пра *2-ое абвешчаньне БССР*. Уся ўлада, паводля дэклярацыі, перадаецца ВРК БССР з 5-ёх асобаў – А. Чарвякова, Я. Адамовіча й В. Кнорына (ад КП(б) Летувы й Беларусі), У. Ігнатоўскага (ад БКА) і А. Вайнштэйна (ад Бунду)[120]. 2-гі зьезд саветаў БССР, скліканы на 13–17.12.1920 г. у Менску, дзе, як і на 1-ым зьезьдзе саветаў, былі дэлегаты не выбраныя дэмакратычным спосабам і толькі з аднае (і то няпоўнае) Менскае губ., зацьвярджае 2-ое абвешчаньне БССР і выбірае ЦВК на чале з А. Чарвяковым. *Тэрыторыю гэтай 2-ой БССР, яшчэ большай фікцыі Беларускай дзяржаўнасьці, ЦК РКП(б) абмяжоўвае ўсяго да 6 паветаў аднае Менскае губ.*[121] з плошчаю ў 52.3тысячы кв. клм. і з насельніцтвам у 1,544,000 чалавек[122].

Беларуская Камуністычная Арганізацыя, як самастойная партыя, у БССР не дазваляецца, і ў жнівені месяцы 1920 г., на прапазыцыю А. Чарвякова[123], яна ўлучаецца ў КП(б) Летувы й Беларусі (ад 5.9.1920 г. – у вадноўленую КП(б)Б).

Ад гэнага часу ў самой КП(б)Б да былых сяброў Беларускіх сэкцыяў РКП(б) і БКА далучаюцца іншыя адказныя беларускія камуністыя – Я. Адамовіч, А. Баліцкі, З. Прышчэпаў і г. д. У 1920-ых гг. беларусы, падтрыманыя імі, „айцамі" 1-ае й 2-ое БССР, легальнай дарогаю дамагліся часткавага пашырэньня тэрыторыі БССР і пэўных мажлівых посьпехаў у вадбудове гаспадаркі й разьвіцьці нацыянальнай беларускай культуры, навукі й мастацтва.

---

81) Рэзалюцыя, апублікаваная ў газ. "Звѣзда" 31.1.1919 г. (Там-жа, б.200).

82) Там-жа, бб.198–201 ("Извѣстія..." за 7,16 і 22 студзеня 1919 г.).

83) Тая-ж тэлеграма А. Мясьнікова ў Маскву ад 1.1.1919 г. (Там-жа, б.184).

84) Пратакол 1-га з'езда Камуністычнай партыі (бальшавікоў) Беларусі, Менск, 1934 г., б.15 (Там-жа, бб.183–184).

85) "Извѣстія..." за 22.1.1919 г. (Там-жа,б.205).

86) "Извѣстія Смоленского Совѣта" за 26.1. 1919 г. (Там-жа).

87) Круталевіч, там-жа, б.184.

88) Сакратар ЦК КП(б)Б В. Кнорын. У час паміж нямецкай і польскай акупацыямі – зб. „Кастрычнік на Беларусі", улажыў С. Агурскі, вып. 1, Менск, 1927 г., б.287.

89) БелСЭ, т.2, б.260.

90) Круталевіч, там-жа, б.190 (У нас цытуецца пераказ „паведамленьня" словамі Круталевіча).

91) Я. Шкляр. Старонкі гераічнай гісторыі – Полымя, 1966 г., №3, б.134.

92) Там-жа; Я. М. Свердлов. Избранные произ ведения, т.3, Москва, 1960 г., б.231.

93) Свердлов, б.139.

94) В. Круталевіч у вартыкуле „Пасля абвяшчэння рэспублікі" (бб.133–135), на аснове пратаколу справаздачы дэлегацыі паседжаньню ЦБ 31.1.1919 г., узнаўляе гэтыя перамовы зь Ленінам.

95) Прычым, із Горадзенскай губ. – толькі ўсходняя ейная частка; заходняя із самою Горадняй будзе занятая Чырвонай арміяй на кароткі час адно ў ліпені 1920 г.

96) Свердлв, бб.142–143.

97) БелСЭ, т.6, 1972 г., б.396; т.12, б.199.

98) ЦБ КП(б)Б у гэтай справе была прынятая пастанова: „Выданьне беларускае газэты прызнаць непажаданым" – Круталевіч. Пасля абвяшчэння рэспублікі, б.141.

99) Кнорын, там-жа.

100) Турук, б.45 ("Звѣзда" №364 за 4.2.1919 г.).

101) Шкляр, б.135.

102) Заміж іх, у новы ўрад уводзяцца: П. Пятроў – нарком замежных справаў, Мандэльштам – нарком нацыянальных справаў, Н. Сьвярдлоў – нарком працы, І. Саваціяў – нарком асьветы й А. Гэтнэр – нарком юстыцыі (В. Круталевіч. Першы беларускі ўрад – Полымя, 1966г., №1, б.139).

103) Там-жа, б.140.

104) Круталевіч. Пасля абвяшчэння рэспублікі, бб.139–140.

105) Круталевіч. На імя Леніна, б.106.

106) Ад был. групы Заходняй камуны ў Прэзыдыюм ЦВК ЛітБелу ўвайшлі Іваноў і Пікель, а ўва ўрад – Калмановіч, Савіцкі, Розэнталь і Бэрсан – БелСЭ, т.6, бб.396–397.

107) С. Александровіч. Першая беларуская савецкая газета – Полымя, 1968 г., №4, б.226.

108) БелСЭ, т.2, б.243.

109) Паводля пастановы ЦК злучанай КП(б) Летувы й Беларусі, ейнымі прэсавымі органамі ў ЛітБел былі газэты "Звѣзда" парасейску, "Młot" папольску, "Komunistas" палетувіску й "Штэрн" пажыдоўску – Очерки..., б.358.

110) БелСЭ, т.10, б.496; т.9, б.17.

111) Там-жа, т.10, б.496; час. „Беларусь", Мінск, 1960 г., №11, б.5.

112) БелСЭ, т.10, бб.73–74; Полымя, 1973 г., №12, бб.154–156; Гісторыя БССР, АН БССР, т.3, Мінск, 1973 г., бб.161–162.

113) Полымя, 1966 г., №4, б.111; 1968 г., №11, б.164.

114) Там-жа.

115) Там-жа, 1966 г., №4, б.111.

116) БелСЭ, т.8, б.485.

117) Турук, б.61 (Тут БКА завецца: Камуністычная арганізацыя беларускіх сялянаў і работнікаў); У. Ігнатоўскі. Камуністычная партыя Беларусі і нацыянальнае пытаньне – Зб. „Беларусь" пад рэд. А. Сташэўскага, З. Жылуновіча, У. Ігнатоўскага, выд. ЦВК БССР, Менск, 1924 г., б.231; БелСЭ, т.12, 1975 г., б.140.

118) Гл. артыкул І. Шпілеўскага й Л. Бабровіча ў час. „Наш Край", Менск, 1929 г., №3/42; Ю. Віцьбіч. Як зьявіўся на мапе Беларускі Дзяржынск – газ. „Бацькаўшчына", №25/26(104/105) за 29.6.1952 г.

119) Я. Найдзюк. Беларусь учора і сяньня, Менск, 1944 г., бб.179–183; БелСЭ, т.9, бб.593 і 595.

120) БелСЭ, т.4, 1971 г., б.357; Ігнатоўскі, там-жа.

121) Няпоўных Менскага, Барысаўскага, Слуцкага й Мазырскага паветаў, Ігуменскага й Бабруйскага. Часткі першых 4-ох паветаў і паветы Наваградзкі й Пінскі Менскай губ. у жнівені месяцы 1920 г. адыйшлі пад Польшчу.

122) БелСЭ, т.10, б.432.

123) Полымя, 1971 г., №5, б.156.

(Працяг будзе)

І ЯШЧЭ ДВА ПАВЕТЫ

Выйшла нядаўна (1978) ў сьвет кніга былога віцэ-пракурора да палітычных справаў, пры віленскім акруговым судзе, Багдана Кавэцкага, пад загалоўкам – „З вандровак віленскага пракурора."

Кніга хаця бяз літэратурна-мастацкага значэньня, тым ня менш напісана лёгкім стылем і можа быць даволі цікавай для кола чытачоў зьвязаных з віленскім судоўніцтвам, а таксама для абзнаямленьня з віленскім жыцьцём з часоў міжваеннай акупацыі Заходняй Беларусі Польшчай, даючы добрую ілюстрацыю псыхікі вярхоў акупацыйных уладаў

Аўтар Б. Кавэцкі гэта тыповы польскі шавініст з міжваеннага пэрыяду, хаця сам аўтар стараецца сябе прадставіць, як лібэрала, прынамсі ў адносінах да Жыдоў.

Адносна іншых нацыяў, у першую чаргу Беларусаў, дык падобна, як у іншай кнізе з гэтага самага жанру ўспамінаў – кнізе ксяндза Валерыяна Мэйштовіча – „Пайшло з дымам", абодва аўтары не заўважываюць існаваньня Беларусаў.

Калі справа датычыць В. Мэйштовіча, дык будзе на мейсцы ўспомніць, што гэта сын Аляксандра Мэйштовіча, міністра юстыцыі ў хуткім часе пасьля пучу Пілсудзкага ў 1926 годзе, аднаго з выдатных грамілаў беларускага руху, а ў даўнейшым мінулым рэпрэзэнтантам польскага грамадзтва на адкрыцьці памятніка царыцы Кацярыне II, на катэдральным пляцы ў Вільні.

Вось-жа вялікага абшарніка Мэйштовіча й меншага Кавэцкага аб'ёднывае супольная псыхічная рыса – нябачаньне Беларусаў.

З праўдзівай дзеля гэтага прыемнасьцяй прачытаў у кнізе Кавэцкага, што ён пераканаўся аднак у існаваньні Беларусоў – пераканаўся падчас пабыту ў Аргэнтыне.

Недзе на пачатку пяцідзясятых гадоў Б. Кавэцкі зарганізаваў у Аргэнтыне два рэфэраты аб польска-жамойдзкіх суадносінах. Адзін рэфэрат прачытаў Паляк, а другі Жамойдзец гэнэрал Даўкант. Пасьля рэфэрату Даўканта ўзьнялася дыскусія, якая вельмі хутка завастрылася на толькі, што выйшла з пад кантролі старшыні сходу Сп. Кавэцкага.

Далей цытую Б. Кавэцкага:

„Ужо я ня ведаў, што рабіць, як раптам зьявіўся збаўца. Недзе з задніх радоў праціснуўся на перад залі й ня просячы голасу закрычэў пабеларуску – 'Паны Выязджайце зь Вільні ў Карону. Жамойцы! Выбірайцеся на Жамойдзь! Вільня нашая – беларуская....'."

Шкада, што вестка прыйшла так позна; шкада, што пракурор Кавэцкі мусіў прайсьці праз савецкія лягеры, Бліскі Усход і трапіць у Аргэнтыну, каб даведацца гэтую простую праўду, што польская энкліва на беларускай тэрыторыі не павінна дзяліць цэласьці беларускай этнаграфічнай тэрыторыі.

Пры нагодзе трэба сказаць, што В. Кавэцкі стараецца ўпрыгожыць польскую міжваенную запраўднасьць, калі напрыклад піша, што хабарніцтва судзьдзяў у Польшчы было меншае чым тут і што працэсы аб надужыцьцях можна палічыць на пальцах. Гэта можа й так, але-ж і польская дзяржава была меншая, ды бяда што Б. Кавэцкі не выкарыстоўвае нават сваіх пальцаў.

За маёй памяцяй быў выпадак, што абвінавачаны ў дэфраўдацыі грошай, судовы выканаўца, у часе сьледзтва асьветчыў, што здэфраўдаваныя грошы прайграў у карты. Ціж-бы працуючы ў пракуратуры – пракурор пра гэта ня чуў?

Нічога дзіўнага, што ў прадмове многа цёплых словаў сказана пра Язэпа Пшылускага – пракурора ў справе Грамады, а пазьней старшыні апэляцыйнага суду ў Вільні. Хто-ж гэта Пшылускі? Польскі шавініст прасьледавальнік Беларусоў і пэрсанальна, асоба вельмі несымпатычная, і, трэба да гонару польскага судоўніцтва сказаць, нялюбёная й польскім судоўніцтвам. З польскімі законамі можна было-б яшчэ жыць, але нажаль польская пракуратура, й ніхто іншы, нядбала каб яны выконваліся.

– *В. Петкевіч*

Беларускае вясельле ў Дэтройце

Марыся Э. Плескач і Стывэн Г. Сутэрлэнд

У суботу 15-га ліпеня сёлета, у Украінскай Праваслаўнай Катэдры Пакровы Божай Маці ў Саўтфілд, Міч., адбыўся сьлюб Спадара Стывэн Гарры Сутэрлэнд са Спадарышняй Марысяй Элізабэт Плескач.

Таінства сьлюбу выканаў Яго Высокапрэасьвяшчэнства Архіяпіскап Мікалай у саслужэньні а. Максіма, Настаяцеля Прыходу Св. Духа ў Дэтроіце пры ганаровым удзеле а. Прат. Нэстора Столярчука, Украінца.

Вельмі прыгожа сьпеваў Украінскі царкоўны хор. Апостала чытаў бацька маладой Марысі Сп. Маг. Васіль Плескач.

Пасьля сьлюбу ўсе запрошаныя госьці ў ліку 350 асобаў перашлі да вялікай і прыгожай салі Украінскага Праваслаўнага Сабору, дзе адбыўся багаты вясельны абед.

Падчас вясельнай бяседы, Сват Сп. Др. Барыс Рагуля, павітаў гасьцей, якія прыехалі на вясельле з розных мейсц ЗША й Канады, а маладым пажадаў многа шчасьця й удачаў у новым супольным і згодным жыцьці.

„Мне вельмі прыемна бачыць тут вялікую колькасьць гасьцей, якія прыехалі з далёкіх частак нашай вялікай Краіны ЗША, каб павітаць маіх дзяцей з новым і шчасьлівым жыцьцём.” гаварыў Спадар Сутэрлэнд, бацька маладога Стывэна.

Сп. Маг. Васіль Плескач горача вітаў маладых ад сябе й ад Спадарыні Тацьяны, жадаючы маладым многа шчасьця, ўзаемнай любові й зразуменьня. Ня менш горача ён вітаў сваіх знаёмых і прыяцеляў з далёкай Наваградчыны, найбольш мілай ягонаму сэрцу, якія прыехалі да Дэтроіту разьдзяліць з ім Ягонае вялікае сямейнае сьвята.

Апрача агульных прывітаньняў Сп. Др. Барыс Рагуля паінфармаваў гасьцей аб галоўных гэроях сяньняшняй слаўнай вясельнай урачыстасьці.

Спадарыня Марыя, наймалодшая дачка Тацьяны й Васіля Плескач, ёсьць абсальвэнткай двух факультэтаў Унівэрсытэту Мічыган, а цяпер студэнткай пятага сэмэстру мэдыцыны гэтагож Унівэрсытэту. У травені 1980 году закончыць навуку й атрымае стопень доктара мэдыцыны.

Спадарыня Марыся Плескач, яшчэ будучы ў сярэдняй школе, папулярызавала беларускую справу: пісала й інфармавала студэнтаў і настаўнікаў аб Беларусі. Будучы ў Унівэрсытэце прыймала актыўны ўдзел у розных імпрэзах, рэпрэзэнтуючы беларусаў. Была дзейная ў арганізацыі Паняволеных Народаў. Марыя, між іншым, была выбрана каралевaю Паняволеных Народаў у Дэтроіце.

Стывэн Сутэрланд закончыў біялёгічны факультэт Стэйтовага Унівэрсытэту ў Мічыгэн, атрымаў мастэр дэгры, а цяпер студуе дэнтыстыку ў Дэтроіцкім Унівэрсытэце.

Маладыя Марыя й Стывэн належаць да Парафіі Св. Духа ў Дэтроіт, Мічыган. Малады Стывэн прыняў праваслаўе 25-га чырвеня 1978 г. Прыняцьце праваслаўя выканаў Яго Высокапрэасьвяшчэнства Арх. Мікалай у саслужэньні а. Максіма й а. Грыгора.

У нядзелю пасьля службы Божай, у БАПЦ ў Дэтроіт усе прыяцелі й знаёмыя маладых і іхніх бацькоў былі запрошаныя на абед, які адбыўся ў прыватным доме Спадарства Тацьяны й Васіля Плескач, у вялікім і прыгожым „рэнчы” на Норманды ў Роял Оак у Дэтроіце.

Варта зацёміць, што ў нядзелю ў доме Спадарства Плескачоў адбылася, як-бы сустрэча, значнай часткі беларусаў расьцярушаных на тэрыторыі ЗША й Канады.

— М. Гарошка

Сьвятой Памяці

БАРБАРА САЖЫЦ

21-га ліпеня сёлета прадчасна адышла ў іншы сьвет БАРБАРА САЖЫЦ, з дому Мазуро. Пахавана на беларускім могільніку ў Ню Брунсвіку 25-га ліпеня.

Яна пакінула ў глыбокім смутку мужа, дзяцей, матку, 2-х братоў, сястру, родных і ўсю беларускую калёнію ў Дэтроіце.

Рэдакцыя газэты *Беларускі Час* выказвае свае як найглыбейшыя спачываньні ўсей сямьі с.п. Барбары.

Няхай Усемегутны Бог аселіць Яе душу там, дзе спачываюць усе праведнікі.

Рэдакцыя „Б. ЧАСУ”

З Жалобнай Хронікі Дэтройту

(працяг з 5-й бачынкі)

усім сяброўкай і вернай прыхажанкай.

У сваёй глыбока зьмястоўнай і ўзрушаючай пропаведзі ў ангельскай мове айцец Грыгор надзвычайна трапна акрэсьліў памершую, сказаўшы, што яна цяпер адыйшла ў іншы сьвет, каб перад Прастолам Усемагутнага быць заступніцай нас усіх і яе сямьі, якую лёс судзіў ёй пакінуць перадчасна.

Памершая была заступніцаю нашых агульных справаў на зямлі й на векі астанецца ёю ў другім загробным сьвеце.

Усе са сьлязамі й праўдзівым няўкрываным жалям з малітвамі правялі памершую да машыны, якая чакала на яе, каб даставіць да самалёту ў Ню Бранзвік, дзе адбыліся яе пахавіны на беларускім могільніку сярод тых братоў і сёстраў якім лёс судзіў закончыць жыцьцё ў чужой краіне.

Сямьі Нябошчыцы, матцы, мужу, сыну й дачцы з унучкаю а таксама братом з семьямі й сястры, ўся беларуская калёнія Дэтройту, яшчэ раз складае свае найглыбейшыя спачуваньні з нагоды перадчаснай сьмерці с.п. Барбары.

Хай ім будзе пацехаю ў гэтай балючай страце словы а. Грыгора й глыбокая вера старэнькай маткі Барбары, якая сказала „Ня трэба плакаць, бо плач не паможа, а трэба маліцца за душу супачыўшай”.

І напэўна св. памяці Барбара будзе цешыцца на тым сьвеце, калі другія самаахвярна будуць прадоўжываць працу, якую яна не закончыла за час свайго жыцьця.

— В. П.

Атрымаў сярэднюю асьвету

Сын актыўных і вядомых бацькоў, Мікалая й Анны Войтэнкаў, Лявон з Самэрсэт, Ню Джэрзі, закончыў Франклін Гай Скул з адзначэньнем (Нашэнэл Гай Скул Славік Онор Соцаеты) і прыняты на аддзел „Індастрыэл Артс Эдукэйшэн” у Трэнтонскі Штатны Калэдж.

Апрача добрых посьпехаў у навуцы, Лявон ёсьць актыўным у царкоўным і нацыянальна-грамадзкім жыцьці нашага асяродку.

Пачынаючы ад пятага году свайго жыцьця, ён безперапынна прыслужвае ў мясцовай Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царкве. Улічваючы ягоную пільнасьць і адданасьць, Уладыка Мітрапаліт Андрэй у 1975-м г. узьвёў яго ў сан Іпадыякана.

Лявон таксама ёсьць дзейным у мясцовым Аддзеле АБАМ і ад малых гадоў належыць да Танцавальнае Групы гэтага-ж Аддзелу.

Лявон Войтэнка

Будучы яшчэ зусім малым, Лявон пачаў цікавіцца ўсялякай машынэрыяй, а цяпер часта дапамагае суродзічам і знаёмым, якія маюць пэўныя праблемы са сваімі самаходамі. А па аўтамабільных справах ён знаецца як стары й дасьведчаны мэханік. Але бадай што найбольшай заслугай Лявона ёсьць тое, што ён ніколі й нідзе ня стыдаецца гаварыць пабеларуску, й, ня ў прыклад іншым сваім равесьнікам, заўсёды аддае належную пашану старэйшым.

Дзеля вышэйсказанага: сваякі, прыяцелі й знаёмыя, паважанай Сям'і Войтэнкаў, шчыра жадаюць іхняму сыну Лявону, як найбольшых посьпехаў у ягонай далейшай навуцы.

— В. С.

ПАПРАЎКА

У 14-м нумары газэты *Беларускі Час* на 8-ай бач., у артыкуле: „Генэрал Францішак Кушаль” пад Ягонай фотаграфіяй напісана: „Партрэт Мастака Пётры Мірановіча” замест: „Партрэт Ф. Кушаля, работы Мастака Пётры Мітановіча.

Рэдакцыя

ПАДЗЯКА

Гэтаю дарогаю маю вялікі гонар выказаць сваю шчырую падзяку ўсім парафіянам, парафіянкам і прыяцелям, якія з нагоды маіх урадзінаў і імянінаў зладзілі прыгожае прыняцьце й выказалі многа мілых прывітаньняў, а нарэшце, зламылі для мяне шчодрыя дарункі.

З хрысьціянскаю любоўю, шчыраю падзякаю й малітвамі да Госпада Бога за Вашае здароўе й шчасьце, застаецца

Ваш, а. Максім.

ПАРАФІЯЛЬНАЕ СЬВЯТА Ў НЮ ЁРКУ

(працяг з 4-й бачынкі)

БАПЦ, Сп. Уладзімір Русак, Сп. Антон Шукелайць, Сп. Уладзімір Бортнік, ранейшы ўдзельнік заснаваньня БАПЦ у Нямеччыне.

Малітвай і багаславенствам Уладыкі Мітрапаліта закончылася сьвяткаваньне.

Шкада, што суседняя парафія Жыровіцкае Божае Маці ў Гайлэнд Парк, парушыла дамоўленасьць супольнага сьвяткаваньня й сёлета мела Божую Службу ў сябе дома. Будзем спадзявацца, што ў наступным годзе зноў будзем сьвяткаваць нашы парафіяльныя сьвяты разам, падкрэсьляючы сваю братэрскую любоў да нашае Сьвятое БАПЦ.

— В. Р.